

Valtiovarainministeriölle

Viite: Lausuntopyyntöne 29.2.2012 (VM 125:02/2007)

Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt -loppuraportti

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksiään työryhmän loppuraportista. Julkishallinnossa tuotettujen tietovarantojen laajan ja monipuolisen yhteiskäytön mahdollistaminen on myös laadukkaan viranomaistoiminnan, tieteellisen tutkimuksen ja tilastoinnin edellytys. THL suhtautuukin myönteisesti työryhmän tavoitteeseen avata tietovarantoja ja helpottaa niiden käyttöä. Työryhmän ehdottamat toimenpiteet noudattavat niitä periaatteita, joita julkiselle avoimelle datalle on kehitetty.

1) Tietoluovutuksista perittäviä maksuja koskevat periaatteet, niiden toteuttaminen ja vaikutukset

Suhtaudumme myönteisesti esitettyihin maksuja koskeviin periaatteisiin. Maksuttomuuteen siirtyminen tietoluovutuksissa viranomaisten välillä edistäisi tietojen yhteiskäyttöä. Maksuttomat virastojen väliset tietovarantoyhteydet voivat mahdollistaa uudenlaisia tietotuotteita ja visualisointeja. Yhteiskäyttö voi myös mahdollistaa päällekkäisten tietojen keruun karsimisen. Esimerkiksi Väestörekisterikeskuksen tietojen käytön helpottamisesta ja laajentamisesta olisi hyötyä sosiaali- ja terveydenhuollon tiedontuotannolle.

Vaikka datan avoimuus ja maksujärjestelyjen muutokset antavat vähitellen mahdollisuuksia entistä parempien tietotuotteiden kehittämiseen, on tärkeää tunnistaa, että uusien tuotteiden kehittäminen on huomattavan vaativaa työtä. Lisäksi luovutus- ja irroituskustannusten luonteisia kustannuksia voi syntyä myös automaattisen palvelun rajapinnan kautta. Erityisesti ajantasaista tietoa tarjoava rajapinta voi edellyttää järjestelmältä suurta suorituskykyä, jos sen varaan rakennetaan suosittu palvelu. Kuten raportissa tunnistetaan, uuden tyyppisten julkisen tiedon järjestelmien ylläpito ja kehittäminen vaativat investointeja, jotka on huomioitava tulossopimuksissa ja rahoitettava budjetista. Koska ehdotuksen toteutuminen merkinnee joillekin toimijoille tulonmenetyksiä, on pidettävä huolta siitä, että toimijoille kompensoidaan resurssit palveluiden kehittämiseen. On kaikkien tietojen käyttäjien etu, että viranomaisilla on resurssit valvoa ja kehittää tietojensa laatua.

Tieteellinen tutkimus, tilastointi sekä erilaiset viranomaisen selvitystyöt ovat keskeisiä tietointensiivisiä ja -perusteisia julkishallinnon tehtäviä. Siksi raportin suositusten suhde edellä mainittuihin tehtäviin olisi vaatinut selkeämpää käsittelyä. Työryhmä on esittänyt jatkoselvityksen kohteeksi, miten tietojen luovutusta em. tarkoituksiin voitaisiin edistää. Tieteellisen tutkimuksen alueelle opetus- ja kulttuuriministeriö on perustanut Tutkimuksen tietoaineistot -nimisen hankkeen, mutta tietoaineistojen käytön edistämistä tulisi käsitellä myös tilastoinnin ja viranomais selvitysten kehittämisen näkökulmista. Asiakokonaisuus on tärkeä, sillä mm. tilastoviranomaisten keskinäisistä tietoluovutuksista voi seurata merkittäviä etuja suomalaiselle tilastoinnille ja tutkimukselle. Sosiaali- ja terveydenhuollon kannalta keskeisiä tietoja on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lisäksi mm. Tilastokeskuksessa, Väestörekisterikeskuksessa ja Kelassa, joten yhteiskäytön tulee toimia myös hallinnonalojen yli. Esimerkiksi Tilastokeskuksen tiedot henkilöiden sosioekonomisesta asemasta ja asuinalueesta toisivat lisäarvoa terveystilastoihin.

Raportissa esitetyt maksuperiaatteet koskisivat vakiomuotoisia aineistoja. Virastojen tehtäväksi annettu vakimuotoisesti jaettavien aineistojen tunnistaminen saattaa kuitenkin aiheuttaa riskin periaatteiden toteutumiselle, jos tulkintaperiaatteet vakiomuotoisiksi luokiteltavista tiedoista eivät ole yhdenmukaiset.

23.3.2012

Esityksestä ei vielä määräydy minkä tasoista palvelua julkisesta tiedosta on annettava. Raportti ei myöskään käsittele tietojen saantiin liittyvien päätösten ja itse tiedon toimittamisen aikatauluja. Tietojen käyttövarmuuden parantamiseksi tulisi kiinnittää parempaa huomiota aikatauluihin ja aiheettomien viivytysten välttämiseen. Myös hintojen suuri vaihtelu on ollut ongelma tietojen käyttäjien kannalta. Mahdollisten laskutusperusteiden tulisi jatkossa olla ennakoitavia, yhdenmukaisia ja kohtuullisia ja perustua todelliseen tuntityömäärään.

Vaikka raportissa viitataan Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin, on siitä jäänyt pois pohdinta suhtautumisesta EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleviin tietopyyntöihin, jotka ovat muun muassa kansainväliselle tutkimustoiminnalle tyypillisiä. Myös kansainvälisestä tiedon käytöstä olisi syytä olla nykyistä selkeämpiä ohjeita ja linjauksia.

2) Julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimalli ja sen soveltuvuus julkisen hallinnon sellaisiin tietoihin, joiden luovuttamiselle ei ole mitään lainsäädäntöön perustuvia rajoituksia

Julkisen hallinnon avoimen datan yhteinen lisenssimalli ja Creative Commons -lisenssin käyttäminen sen pohjana on kannatettavaa. Loppuraportissa ei ole kuitenkaan juuri perusteltu kansallisten tarkennusten tuomaa lisäarvoa, tai pohdittu sitä, voiko kansallisen variantin käyttö aiheuttaa ongelmia kansainvälisessä kontekstissa, jos Suomen lisenssin erityispiirteitä ei yleisesti tunneta.

3) Perusrekisteritietojen käyttöehdot ja niiden soveltaminen perusrekisterien ja julkisen hallinnon viranomaisten muiden tietovarantojen tietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen

Raportissa esitetyssä perusrekisteritietojen käyttöehtoehtotuksessa on asiantuntevasti huomioitu voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö, jota tulee noudattaa erityisesti henkilötietoja käsiteltäessä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa käsiteltävät henkilötiedot ovat pääsääntöisesti arkaluonteisia ja salassapidettäviä. Käsiteltäessä sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja tulevat noudatettaviksi hallinnonalalla säädettyjen erityislakien säännökset.

4) Raportin sivuilla 47–50 ehdotetut toimenpiteet ja tehtävät

Raportissa esitetään, että ministeriöt käynnistäisivät ja organisoisivat valtiovarainministeriön ohjauksella hallinnonalansa tietovarantojen kartoituksen. Ylimääräisen hallinnollisen työn välttämiseksi olisi tärkeää toimia nopeasti ja toisaalta huomioida mahdollisimman hyvin jo käynnissä olevat toimenpiteet tietovarantojen käytön edistämiseksi. Samalla tietovarantokenttä ja siinä tapahtuvat muutokset on tuki tärkeää nähdä myös tarpeeksi kokonaisvaltaisesti. Kuvaamme THL:ssä ja hallinnonalalla käynnissä olevaa tietovarantotyötä tarkemmin kohdassa 5.

On hyvä, että metatietojen kuvailu tuodaan raportissa esiin tärkeänä asiana. Aineistojen käytön kannalta on tärkeää kuvata tarkasti sekä tietoihin (aineistokatalogi) että aineistojen tietosisällöt. Raportissa metatietojen lisäämistä tietoihin ja aineistojen löytämisen mahdollistavia tietohakemistoja on ehdotettu virastoissa suoritettaviksi tehtäviksi. Tietojen yhteiskäytön kannalta olisi hyödyllistä nimetä koordinoiva taho yhtenäisen ja tarpeeksi yksityiskohtaisen *metatietostandardin* hallinnoijaksi.

5) THL:ssä käynnissä oleva tietovarantojen kartoitus ja mahdolliset suunnitelmat tietovarantojen avaamiseksi uudelleen käyttöä varten

THL:n strategiaan on jo määritelty tavoite tietojen vapaalle jakelulle ja aietta ollaan myös toteuttamassa. THL:n strategian mukaisena pyrkimyksenä on, että sosiaali- ja terveysalan tietovarantoja käytetään laajasti terveyden ja hyvinvoinnin sekä palvelujärjestelmän toimivuuden edistämiseen. Vaikuttavuustavoitteina on, että THL:n tuottama ja kokoama tieto on avoimessa, vapaassa ja tehokkaassa käytössä ja että THL:n tietovarantoihin perustuvat tuotteet ja aineistot ovat ajantasaisia ja laadukkaita sekä vastaavat asiakkaiden

THL 333/4.00.00/2012

23.3.2012

tarpeita. THL:n tietovarantojen kartoitusta edistetään parhaillaan käynnissä olevalla laitoksen sisäisellä strategisella työskentelyllä. Myös kokonaisarkkitehtuurityö on käynnistymässä THL:ssä.

Valtioneuvosto on 27.1.2011 antanut asetuksen sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymästä (70/2011). Tämä SOTERKO-yhteenliittymä on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Työterveyslaitoksen ja Säteilyturvakeskuksen välinen yhteistyöelin, jonka tehtävänä on muun muassa tehostaa väestön hyvinvointiin ja terveyteen liittyvän tiedon ja tutkimusaineistojen hallintaa, edistää valtion tuella luotujen tietovarantojen käyttöä sekä kehittää hyvinvointia ja terveyttä koskevaa tilastotuotantoa.

Sosiaali- ja terveysalan tietovarantoja kartoitetaan yhteenliittymän tietovarantoihin keskittyvässä TIETOKO-ohjelmassa. Edellä mainittujen yhteenliittymän jäsenlaitosten lisäksi myös muut sosiaali- ja terveysalan tietovarantoja omistavat virastot ja laitokset – Kela, Fimea, Valvira, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus – ovat osallistuneet yhteenliittymän tietovarantotoimintaan.

Pääjohtaja

Pekka Puska

Suunnittelija

Arto Vuori